

OVER MENNO TER BRAAK

onder leiding van Nietzsche, ten opzichte van het christendom meer consequent geworden. Zijn critiek op den godsdienst van het Westen lijkt mij wel niet geheel nieuw, maar moeilijk weerlegbaar; in ieder geval kan niemand wien het geestelijk leven in Nederland ernst is, eraan voorbij gaan. En thans is het bovendien mijn vaste overtuiging dat Ter Braak een criticus van groot formaat verdient te heeten. Bijna alle bezwaren die ik tegen hem inbracht, berusten op krantenartikelen waarvan hij blijkbaar zelf weet dat ze ephemer zijn en ephemer behooren te blijven; want hij bundelt ze niet. Wat hij wel bundelt, b.v. nu in dit laatste *In gesprek met de vorigen*², is van den eersten rang.

*

Van den eersten rang ook door de onderwerpen. Er is geen schrijver van belang, in Nederland en in het buitenland, dien Ter Braak niet wenscht te kennen. Zeker schrijft hij niet om wetenswaardigheden aan den man te brengen, maar niettemin kan ook degene wien het allereerst om vermeerdering van kennis te doen is, bij hem terecht. *In gesprek met de vorigen* handelt over zoo verscheiden figuren als Erasmus en Machiavelli, als Huygens en Diderot, als Multatuli en Van Schendel. Gorter, Leopold, Couperus, Romein zijn de overige Nederlandsche schrijvers die hij bespreekt en onder de buitenlanders treft men eersterangsfiguren aan als Kafka, Gide, Benda, Thomas Mann. Ook heeft hij het, op nuttige wijze, over... zichzelf. We hebben hier, kortom, met een zeldzaam veelzijdig en belezen man te doen.

Men onderschat in Nederland misschien soms de vermogens die noodig zijn om dergelijke figuren „aan te kunnen”. Ter Braak bezit ze. Zijn kennis is uitgebreid en solide, zijn intuïtie en intelligentie zijn vlug en altijd vaardig, zijn bekwaamheid in het componeeren en formuleeren is groot. Er mag wel eens de nadruk op worden gelegd, dat wij weinig schrijvers bezitten, die zoo helder, zoo zuiver, zoo treffend schrijven als Ter Braak. Of wat zegt men van dezen zin: „Ik zie bij deze karakteristiek den kleinen, ietwat nerveuzen, witte-muisachtigen Benda weer voor mij, zooals hij zich op een schrijverscongres te Parijs met scherpe, precieze, ironische argumenten verdedigde tegen den als een wildeman krijschenden Guéhenno, die uit louter geestdrift voor links het heele publiek scheen te willen omarmen; inderdaad, een „bourgeois sans orgueil et sans honte” tegenover een wildgeworden hoofdonderwijzer”? (Blz. 204). Of van deze formule: „...het protestantisme, dat zijn „protest” eindelijk verwezenlijkt in de aanvaarding van het geloof als een kleine, toevallige variant van het meest volstreckte niet-weten”? (Blz. 147). Of van de uitdrukking „vlokken poëzie”, toegepast op het werk